

Akkerbouw in de kleiregio's

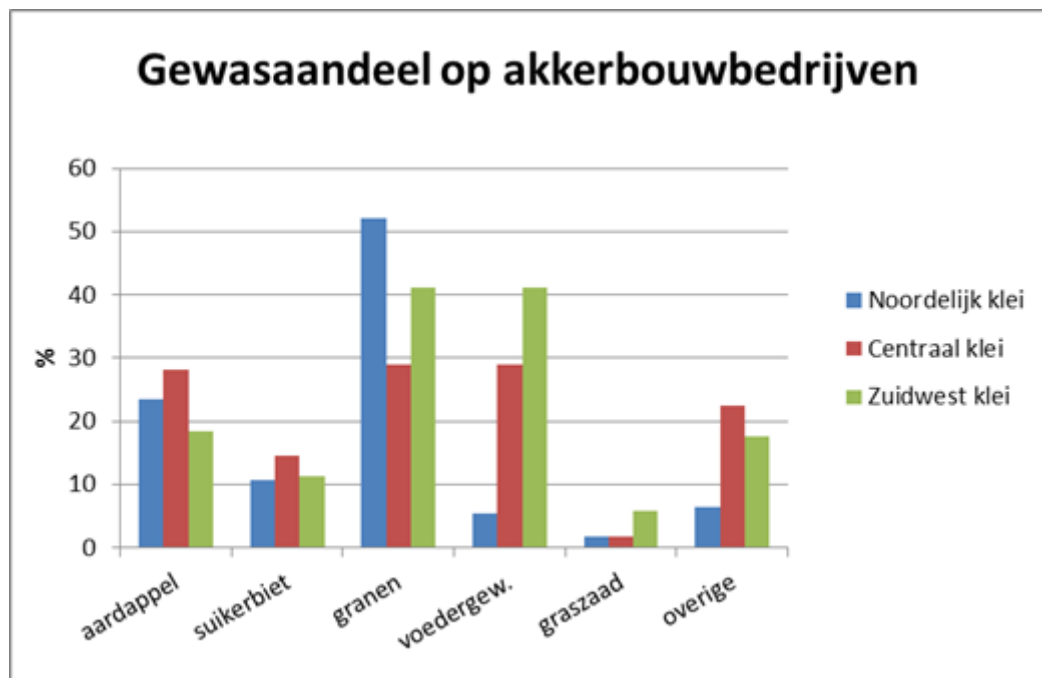
In dit artikel worden de structuurmerken en de gevolgen voor het bodemoverschot van akkerbouwbedrijven in de diverse kleiregio's beschreven. De kleiregio wordt ingedeeld in vier subregio's. Dat zijn het Noordelijk kleigebied, het Centraal kleigebied, het Zuidwestelijk kleigebied en het Rivierkleigebied. In de drie eerstgenoemde subregio's is een aanzienlijk aandeel akkerbouw aanwezig, voor het rivierkleigebied zijn in het Bedrijven-Informatienet van het LEI te weinig bedrijven beschikbaar. Op basis van de gegevens van de landbouwtelling t/m 2008 is duidelijk dat er verschillen zijn in de structuur van de akkerbouwbedrijven tussen deze drie kleigebieden.

Omvang akkerbouwbedrijven

De akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied zijn het grootst. In 2008 bedroeg de gemiddelde bedrijfsoppervlakte daar ruim 77 hectare. In de beide andere gebieden zijn de bedrijven met ongeveer 56 ha aanzienlijk kleiner. De groei van de bedrijfsomvang tussen 1999 en 2008 is in alle gebieden overigens ongeveer gelijk: 25 tot 29 %.

Diversiteit in bouwplan

Het bouwplan tussen de drie gebieden vertoont aanzienlijke verschillen. In het Noordelijk kleigebied is het aandeel granen het hoogst (2008). In het Centraal kleigebied is dit het laagst maar daar wordt het grootste aandeel overige gewassen geteeld. Ook het aandeel aardappelen en bieten is daar hoger dan in de beide andere regio's. Het Zuidwestelijk kleigebied kent het laagste aandeel aardappelen, maar een hoog percentage granen en overige gewassen (zie figuur 1).

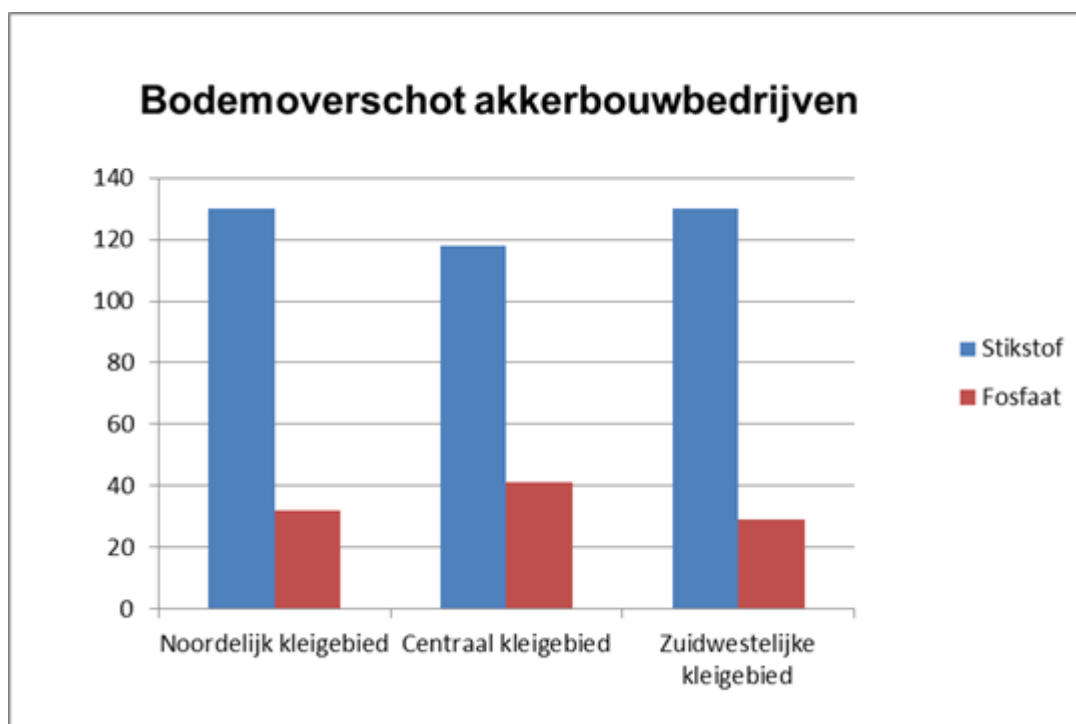
Bron: CBS landbouwtelling, LEI bewerking; Bedrijven-Informatienet van het LEI
Figuur 1. Bouwplanverschillen op akkerbouwbedrijven in drie kleiregio's (2008).

Bemesting

De eisen die aan de bemesting worden gesteld, verschillen per gewas. Daarom kan worden verwacht dat verschillen in gewasaandeel tot verschillen in bemesting en gewasafvoer en daarmee het bodemoverschot voor stikstof en fosfaat zullen leiden. Uit gegevens van het Bedrijven-Informatienet van het LEI, onderdeel van Wageningen UR, en het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid blijkt dat die verschillen in bodemoverschot er zijn. Maar zeker vóór het jaar 2000 werden deze niet veroorzaakt door verschillen in bouwplan, maar door een verschillend mestgebruik. Dat was toen in het Zuidwestelijk kleigebied het hoogst doordat mest van dichtbij kon worden aangevoerd vanuit het Zuidelijk zandgebied. Bovendien werd met de werking van de stikstof in de mest nog te weinig rekening gehouden waardoor meer kunstmest werd gebruikt. In het Noorden kwam toen nog weinig mest waardoor het aandeel kunstmest hoger was.

Veranderingen in meststoffengebruik

Door scherpere gebruiksnormen en duurdere kunstmest veranderde de bemesting. Vooral in het Zuidwesten daalde de stikstofbemesting sterk, in het Noorden steeg die licht. De fosfaatbemesting daalde overal. Ook het aandeel dierlijke mest in de totale bemesting veranderde en lag in 2006-2008 voor het Noordelijk en Zuidwestelijk kleigebied op ongeveer 72% van de totale fosfaatbemesting, in het Centraal kleigebied op 52%. De bodemoverschotten voor stikstof liggen voor de drie kleiregio's nu dicht bij elkaar (120 – 130 kg/ha in 2006-2008). De bodemoverschotten voor fosfaat liggen voor het Centraal kleigebied in 2006-2008 ongeveer 10 kg (= 30%) hoger dan in de beide andere gebieden, vooral door meer kunstmestfosfaat.

Figuur 2 Bodemoverschot (kg/ha) op akkerbouwbedrijven in de kleiregio's

Gewassen in relatie tot bodemoverschot

Voor de akkerbouw heeft de bedrijfsvoering de grootste invloed gehad op het bodemoverschot voor stikstof en fosfaat. Nu het mestgebruik aanzienlijk is afgenomen lijkt, vooral in het Centraal kleigebied, het hogere aandeel (poot)aardappelen het bodemoverschot voor fosfaat mede te bepalen. Vooral pootaardappelen vragen meer fosfaat. Granen, waarvan de aandelen in de beide andere kleiregio's hoog zijn, vragen aanzienlijk minder fosfaat. Minder fosfaatbemesting leidt tot een lager bodemoverschot.

Aart van den Ham (LEI, onderdeel van Wageningen UR)

LMM e-nieuws, april 2012